

Komt hoornaar nog voor?

Bij naspeuringen in oude Groentjes zag ik een pagina met de vraag 'komt de hoornaar nog in ons land voor'. Dat was in 1967.

Het afgelopen jaar 2004 had ik op een paar meter afstand van mijn bijenstand (op de heemtuin van Dorp en Natuur in Leersum) een wespennest, dus wat doe ik: ik hang een wespenvanger op.

En jawel, heel spoedig had ik de eerste wespen, maar na verloop van tijd was de wespenskolonie leeggetrokken en kwamen er de hoornaars voor in de plaats. Ik denk dat ik dit jaar zeker een zestigtal hoornaars in mijn wespenvanger had. Zoveel had ik

er het jaar daarvoor niet gezien. Ook op mijn vorige stand aan de Boerenbuurt in Leersum had ik gedurende enkele jaren slechts aan aantal hoornaars in mijn wespenvangers.

Nu is mijn vraag of collega-imkers de laatste jaren meer hoornaars tegenkomen. Aangezien ik eens door een vijftal wespesteken onwel was geworden, had ik voor die nog groter uitziende wespen een behoorlijk ontzag. Mogelijk kunnen we er achter komen hoe het nu met de hoornaars gesteld is.

Wout Epping, Leersum.

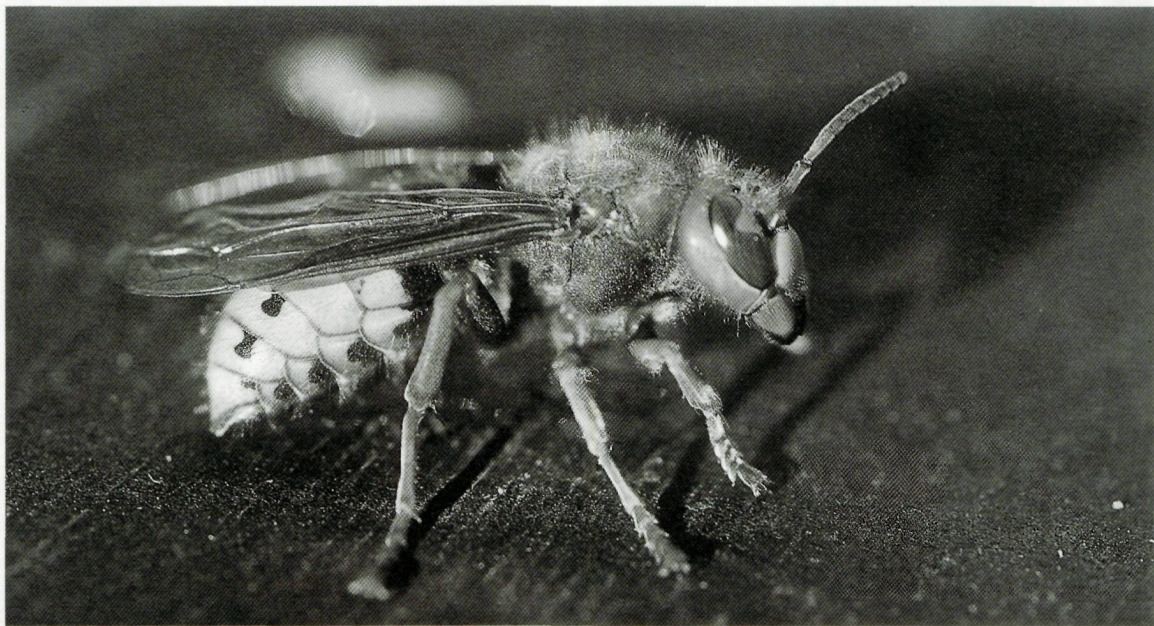
70 Laatste hoornaar in 1959

In het artikel uit 1967, dat de Hr. Epping aanhaalt, beschrijft A. Minderhoud deze imposante hoornaar, de *Vespa crabro*, een flinke wesp van ongeveer 35 mm groot, met roodbruine rugtekening. Hij deed graag onderzoek naar allerlei wespensorten en was met name gefascineerd door de hoornaar, die hij consequent *crabro's* noemt.

Zo vertelt hij ook over de vele hardnekkige overdrijvingen en geruchten, bijvoorbeeld hoe een paard door slechts zeven hoornaarsteken zou kunnen sterven. Hij schrijft vervolgens dat hij ook wel eens een paar prikken

in zijn schedel opliep, (als hij een vogelhokje met nest wilde verplaatsen), en daarvan dan niet meer hinder ondervond dan bij een gewone bijenprik.

In de eerste helft van de vorige eeuw kwam hij deze wespen nog regelmatig tegen, maar in het voorjaar van 1959 was het voor het laatst dat hij ze waarnam. Ik weet niet wat zijn oproep naar hoornaarwaarnemingen in 1967 heeft opgeleverd, maar het lijkt erop dat ze gedurende enkele decennia minder frequent voorkwamen.

Deze jonge hoornaarkoningin fotografeerde ik eind oktober. Het door mij verhuisde nest was toen al verwijderd. Alle bewoners waren eind september dood/afgestorven. Knap van zo'n beestje dat het op een zonnige dag terugkomt op de plaats waar ze geboren werd. Foto: P. Elshout

Schaap in wolfskleren

Sinds een jaar of tien echter wordt de hoornaar steeds vaker waargenomen, en niet alleen in de zuidelijke provincies, maar soms tot in Groningen toe. Op www.bijenhouden.nl zijn mooie waarnemingen en foto's te zien. In BIJEN van mei 2003 schreef Peter Elshout een informatief artikeltje over de hoornaar ('schaap in wolfskleren'), waarbij hij ook de strijd aangaat met de vele vooroordelen. Zo beschrijft hij hoe zachtaardig en rustig de hoornaar is, en dat de toevallige steek hem eerder aan een brandnetelprik deed denken. En die paar bijen, die de hoornaren kunnen opeten, wegen beslist op tegen de schoonheid en het nut van de hoornaar. Hieronder geeft Peter een reactie op de vraag van dhr. W. Epping.

Astrid Schoots

Wespen voeden zich met zoetstof van larven

Begrijpelijk ben je verwonderd als je in je wespennest de opvallend grote hoornaar (*Vespa crabro*) aantreft. Zeker als je deze wespesoort mogelijk nog nooit in je directe omgeving hebt waargenomen. De aanwezigheid van een hoornaar in een wespennest is als volgt te verklaren.

Elk wespennest met inwoners is een seizoensverschijnsel, dat na het hoogtepunt van de ontwikkeling, ergens tussen juli en september, in verval raakt. De koningin gaat geleidelijk steeds minder eitjes leggen. Daardoor komt er een moment waarop de verhouding tussen broed en wespen gaat veranderen. De wespen, die leven van een door de larven geproduceerde zoetstof, zijn nu in de meerderheid en krijgen daardoor te weinig voedsel. Door het gebrek aan suikers gaan alle wespesoorten, dus ook de hoornaar, de zoetstof elders zoeken. Zo kunnen ze in een wespennest belanden.

Migratie naar het noorden

In de Zuidelijke provincies als Limburg en Zuidoost-Brabant is een nest met hoornaren de laatste jaren steeds minder een bijzondere verschijning. In 2004 heb ik in en rond mijn woonplaats, in de taille van Limburg, wel een dertigtal nesten geteld. Twintig jaar geleden was iedere waarneming nog uniek. De migratie naar het Noorden van deze tot voor kort alleen in Zuid-Nederland voorkomende soort wordt veroorzaakt door klimaatsveranderingen die gepaard gaan met de opwarming van de aarde.

Gallische wesp

De migratie naar het Noorden geldt ook voor de kleinere en afwijkende wespesoort, de Gallische

wesp of Franse veldwesp, *Polistes dominulus*. (Zie ook de foto pagina 87).

De oude naam van deze zuiderling is *Polistes gallica/gallicus*. Deze zeer warmteminnende soort met uitzonderlijk lange achterpoten maakt haar minnestje vaak aan de onderkant van een dakpan vast. Een dergelijk nestje bestaat meestal uit niet meer dan één à twee raatjes van ca 10 cm in doorsnede.

Vijftien jaar geleden heb ik een dakpan met daaraan vast het nestje, inclusief bewoners, meegenomen om nader te bestuderen en te fotograferen. Deze soort was toen immers nog een zeldzaamheid. Dat blijkt uit een korte vermelding in deel 23 van de meer dan vijftig jaar oude reeks: 'Wat leeft en groeit'. Hier kan men lezen: '... aangezien deze meer Zuidelijke wespesoort nog slechts een enkele maal en uitsluitend in Z-Limburg is aangetroffen'.

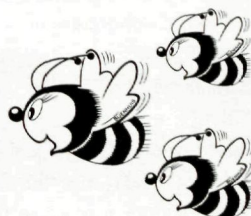
In 2004 leek het er echter op dat deze 'zeldzaamheid' bij sommige woningen onder iedere dakpan huisde. Het tegenovergestelde is het geval bij de Saksische wesp (*Dolichovespula saxonica*). Deze soort komt in Limburg nu veel minder voor dan een tiental jaren geleden.

Peter Elshout

71

advertentie

IMKERSHOP 'HET BIJENHUIS'

Een imker met verstand
wordt bij Het Bijenhuis vaste klant

Voor snelle bestelservice

tel 0317 422 733

fax 0317 424 180

e-mail bijenhuis@vbbn.nl

Grintweg 273

6704 AP Wageningen

online winkelen bij www.vbbn.nl